

KINGS OF WAR

van william shakespeare regie ivo van hove

toneelgroepamsterdam

—
ROLVERDELING OP ACHTERZIJDE

VAN WILLIAM SHAKESPEARE

REGIE IVO VAN HOVE

VERTALING ROB KLINKENBERG

BEWERKING BART VAN DEN EYNDE,

PETER VAN KRAAIJ

DRAMATURGIE PETER VAN KRAAIJ

SCENOGRAFIE & LICHT JAN VERSWEYVELD

COMPOSITIE ERIC SLEICHIM

KOSTUUMS AN D'HUYS

VIDEO TAL YARDEN

MUSICI STEVE DUGARDIN (CONTRATENOR),

BLINDMAN [BRASS]: KONSTANTIN KOEV,

CHARLOTTE VAN PASSEN, DANIEL QUILES

CASCANT, DANIEL RUIBAL ORTIGUEIRA

CO-COMMISSIONERS BARBICAN (LONDEN),

THÉÂTRE NATIONAL DE CHAILLOT (PARIJS),

WIENER FESTWOCHEN

COPRODUCTIE BLINDMAN, HOLLAND FESTIVAL,

MUZIEKTHEATER TRANSPARANT

MET DANK AAN RABOBANK AMSTERDAM

PARTICULIER PRODUCENT HARRY EN

MARIJKE VAN DEN BERGH

ASSISTENTIE REGIE OLIVIER DIEPENHORST,

NINA DE LA PARRA

ASSISTENTIE DRAMATURGIE THOMAS LAMERS

ASSISTENTIE SCENOGRAFIE PASCAL LÉBOUCQ,

BART VAN MERODE

ASSISTENTIE COMPOSITIE FINN KRUYNING

ASSISTENTIE VIDEO RODRIK BIERSTEKER

HOOFD TECHNIEK & PRODUCTIE GÖTZ SCHWÖRER

PRODUCTIELEIDING MICHIEL VAN SCHIJNDEL

TECHNIEK REYER MEETER, JOOST VERLINDEN (1° INSPICIËNTEN),

THORSTEN ALOFS (CAMERA), EMILE BLEEKER, ZINZI KEMPER,

KARL KLOMP, STIJN VAN DER LEEUW, DAVID LOGGER,

TIMO MERKIES, STEPHAN POT, DENNIS VAN SCHEPPINGEN,

ERWIN STERK, MARK THEWESSEN, THEUNIS ZIJLSTRA

KOSTUUMATELIER FARIDA BOUHBOUH, WIM VAN VLIET

(HOOFD), CLAUDIA PELLEGRINI (KLEEDWERK),

TON JOLING (UITVOERING KROON)

KAP & GRIME DAVID VERSWIJVEREN

CAST VIDEO BART VAN DEN DONKER, JIP VAN DEN

DOOL, GAITE JANSEN, STEVEN JOLIS, HALINA REIJN,

VANJA RUKAVINA, BRAM SUIJKER

UITVOERING TONEELBEELD EDDY VAN GELDER,

KLOOSTERBOER DECOR BV, LEVTEC

CASTINGADVIEZEN HANS KEMNA

REPETITOR ROBERT JOOSTEN

FOTOGRAFIE JAN VERSWEYVELD

GRAFISCH ONTWERP BRIGIET VAN DEN BERG,

JAN VERSWEYVELD

PUBLICITEIT MARLEEN KOENS

DRUK SSP AMSTERDAM

MET DANK AAN NESOPTIEK, RABOBANK, ALLE FIGURANTEN

DE VOORSTELLING DUURT CIRCA 4U30,
INCLUSIEF PAUZE.

#KINGSOFWAR

HANS KESTING WON VOOR ZIJN ROL DE LOUIS D'OR.

KINGS OF WAR

HENRY V

–
KONINGEN

In Henry V volgen we een onervaren koning die zich, na een bandeloze jeugd en vroegtijdige troonsbestijging, ontpopt tot een leider die visie en politiek instinct weet te combineren en in de oorlog met Frankrijk zijn lotsbestemming vindt. Hij weet niet alleen het Engelse volk aan zich te binden in oorlogstijd, maar toont ook respect in zijn omgang met de vijand. Zijn koningschap is voor hem een missie, zijn leiderschap een voorbeeld van verantwoordelijkheid. De bewerking is toegesneden op Henry's langzame bewustwording van zijn plaats in de geschiedenis, zijn kortstondige vertwijfeling en zijn overwinning, niet alleen op Frankrijk, maar vooral op zichzelf. In de prachtige monologen en toespraken heeft Shakespeare de volwassenwording van een koning neergeschreven.

Henry VI is, in tegenstelling tot zijn vader, een koning die elk politiek aanvoelen mist en geen oog heeft voor de strijdige belangen aan het Engelse hof. Hij wordt gedreven door een diepchristelijke overtuiging en wil regeren volgens de hoogste morele normen en waarden, maar in zijn figuur wordt pijnlijk duidelijk dat een hooggestemd ideaal nog geen garantie biedt voor stabiel en rechtvaardig leiderschap. Hij mist het charisma en inzicht van zijn voorganger en wordt een speelbal in handen van zijn vrouw Margareta en de verschillende facties aan het hof die steeds meer macht naar zich toehalen. Henry VI trekt zich, geschokt door de hardheid van het politieke bedrijf, steeds meer in zichzelf terug. Hij wordt een kluizenaar-koning die het veld ruimt voor de Yorks, die hun claim op de Engelse kroon hardmaken en zich van hem ontdoen. In Henry VI wordt het verschil tussen morele visie en pragmatisch leiderschap duidelijk. Hij mist het instinct van de overlever en de ambitie van de machtspoliticus en laat zich verdrijven. Uiteindelijk vindt hij, alvorens te worden vermoord door Richard III, zijn zielenrust ver weg van het politieke gekonkel.

Na de machtsovername door het huis van York en de kroning van Edward IV als oudste zoon breekt er een periode van relatieve rust en vrede aan die al snel wordt verstoord door de mateloze machts-honger van Richard III, zijn jongere broer. Hij is een man op zoek naar erkenning. Zijn mismaaktheid en het trauma van zijn geboorte en liefdeloze jeugd laten diepe sporen in hem na. Hij wil zich wreken op al degenen die hem niet voor vol aanzien. De ambitie om de Engelse kroon te bemachtigen heeft Richard van huis uit meegekregen. Zodra de kroon terug in handen is van de Yorks, worden zijn eigen broers tegenstanders en keert zijn machts-honger zich tegen zijn eigen familieleden. Met Richard III heeft Shakespeare een van zijn meest complexe personages gecreëerd, een man die uitsluitend leeft voor de toekomst en nooit verantwoording aflegt voor zijn voorbije (gruwel)daden; een man zonder wortels, zonder aanvaard verleden, een man die zijn versplinterde zelfbeeld wil helen door een mateloze ambitie. Shakespeare laat Richard zijn plannen delen met de toeschouwer waardoor deze in zekere zin medeplichtig wordt of minstens een bevoorrechte getuige van de gruwelijke machinaties en afrekeningen die Richards leven uitmaken. Het trauma van de liefdeloosheid en de hunkering naar erkenning vormen de ontstaansgrond van deze meester-manipulator en moordenaar. Het koningschap als missie is ver weg, de hoge morele maatstaven van Henry VI eveneens. Wat blijft is het koningschap als vereffening van een openstaande schuld: Richard III wil de wereld laten boeten voor het hem aangedane onrecht.

–
OORLOG

In Henry V vormt de oorlog tegen Frankrijk nog een middelpuntzoekende kracht die een natie verenigt. De koning wil zekerheid over de legitimiteit van zijn claim op de Franse troon alvorens ten strijde te trekken tegen de erfvijand. Hij verenigt de Engelse adel en het volk en slaagt er uiteindelijk ook in de verslagen vijand door een huwelijk met de Franse prinses Katharina aan zich te binden.

In Henry VI leveren de huizen Lancaster en York strijd met elkaar over wie de rechtmatige Engelse troonopvolger is. Na de machtsovername van Henry IV (Bolingbroke) ten koste van Richard II in een recent verleden, blijven beide huizen getekend door de gewelddadige usurpatie achter: bij de Lancasters (Henry V en Henry VI) leeft het gevoel van een onrechtmatig koningschap, bij de Yorks (Edward IV en Richard III) kiemt de ambitie om wat hen ooit toekwam opnieuw te veroveren. Het land is verdeeld, de achterdocht regeert.

In Richard III zien we wat de filosoof Thomas Hobbes 'een oorlog van allen tegen allen' noemt. De strijd heeft zich verplaatst binnen de eigen kring van familie en naasten. Het geweld is alomtegenwoordig.

–
WAR ROOM

Scenograaf Jan Versweyveld liet zich voor het toneelbeeld inspireren door Churchills *war room*, van waaruit hij de strijd tegen Duitsland leidde tijdens WO II. De ruimte van Kings of War houdt het midden tussen een privévertrek en een politiek-militair hoofdkwartier waar een labyrint van gangen omheen is gebouwd. De opeenvolgende leiders nemen er hun beslissingen over leven en dood in de beslotenheid van een bunker, gevoed door video-beelden en boodschappen vanuit de buitenwereld. De beelden van video-ontwerper Tal Yarden creëren de wereld rondom het machtscentrum en tonen de gevolgen van de oorlog en de gesprekken in de (wandel)gangen.

De *war room* vormt in Henry V de plek van waaruit de koning de politieke en militaire beslissingen neemt die het lot van het land bepalen en is tegelijkertijd ook de kamer waarin de politieke leider in eenzaamheid zijn twijfel en demonen confronteert. In Henry VI is de *war room* een ruimte waarin de vorst wordt omringd door raadgevers en opportunistische strebers, een soort parlementaire overleg-ruimte waarin de koning langzaam uit het machtscentrum wordt gesloten.

In Richard III tenslotte vormt de *war room* de ruimte van Richards isolement: een bar niemandsland waarin na de strijd alleen nog de geesten van zijn slachtoffers komen spoken.

–
MUZIEK

Eric Sleichim ontwierp net als in zijn vorige samenwerkingen met Ivo van Hove (o.a. Romeinse tragedies en *The Fountainhead*) een gelaagde soundtrack die vooraf opgenomen geluid combineert met live uitgevoerde muziek, deze keer voor trombones en countertenor. Hij liet zich inspireren door de hymnes en requiems uit de Renaissance die hij deels elektronisch bewerkt. In zijn muziek wisselt hij ceremoniële momenten af met apocalyptische geluidsimpressies van oorlog en chaos. Zijn muziek begeleidt niet alleen de kroningen, begrafenissen en huwelijken, maar creëert tevens het mentale landschap van de opeenvolgende vorsten.

HELV

LEIDERSCHAP

Kings of war is een compilatie van Henry V, Henry VI en Richard III, drie stukken waarin William Shakespeare, in de lezing van regisseur Ivo van Hove, het politiek leiderschap centraal stelt. De originele teksten werden door Rob Klinkenberg opnieuw vertaald en vervolgens grondig bewerkt:

de Honderdjarige Oorlog tussen Engeland en Frankrijk, en de Rozenoorlogen tussen de huizen Lancaster en York om de Engelse troon, die in de oorspronkelijke stukken nadrukkelijk als historische context aanwezig zijn, werden in de bewerking naar de achtergrond verwezen om plaats te bieden aan

een geschakeerd portret van de opeenvolgende koningen. Als leiders in tijden van politieke instabiliteit en oorlog vertonen zij opmerkelijke verwantschappen met wereldleiders van nu. Kings of war is geen historische reconstructie, maar een voorstelling over macht, ambitie, leiderschap en verant-

woordelijkheid; een voorstelling waarin leiders geconfronteerd worden met de ultieme beslissing over leven en dood van duizenden burgers en waarin zij regeren vanuit een gevoel van empathie en rechtvaardigheid of zich juist laten leiden door een ongebreidelde machtswellust.

KINGS OF WAR

NEW YORK BROOKLYN ACADEMY OF MUSIC

DO 3 T/M 6 NOV

AMSTERDAM STADSSCHOUWBURG

(020 624 23 11)

DO 13 T/M ZA 15 APR

DI 18, WO 19 APR

VR 21, ZA 22 APR

DI 25, WO 26 APR

VR 28, ZA 29 APR

TA-EXTRA AMSTERDAM

ENGELSE BOVENTITELING DO 13 APR

INLEIDING WO 19, 26 APR

ENSEMBLE & GASTEN 16 | 17 KITTY COURBOIS, HÉLÈNE DEVOS, JIP VAN DEN DOOL, FRED GOESSENS, JANNI GOSLINGA, AUS GREIDANUS JR., MARIEKE HEEBINK, ROBERT DE HOOG, HANS KESTING, HUGO KOOLSCHIJN, MARIA KRAAKMAN, RAMSEY NASR, CHRIS NIETVELT, CELIA NUFAAR, FRIEDA PITTOORS, HALINA REIJN, VANJA RUKAVINA, GIJS SCHOLTEN VAN ASCHAT, HARM DUCO SCHUT, BART SLEGGERS, EELCO SMITS, JOHAN VAN ASSCHE, CLAIRE BENDER, THOMAS CAMMAERT, MINGUS DAGELET, KATELIJNE DAMEN, DIEWERTJE DIR, BO EMMENS, BARRY EMOND, GAITE JANSEN, ABKE HARING, MAARTEN HEIJMANS, EVA HEIJNEN, KEVIN JANSSENS, DAVID KEMPERS, KEJA KLAASJE KWESTRO, JOJI KYLE NA, DJAMILA LANDBRUG, JUDE LAW, HANNAH VAN LUNTEREN, ROB MALASCH, ALWIN PULINCKX, DEWI REIJS, DAVID ROOS, VINCENT VAN SANDE, LUCA SAVAZZI, STIJN SCHEEN, OTIS SCHWAB, SIEGER SLOOT, JIP SMIT, LEON VOORBERG

TONEELGROEP AMSTERDAM | MARNIXSTRAAT 427 | 1017 PK AMSTERDAM | (020) 795 99 00
TGA.NL | INFO@TGA.NL | @TGAMSTERDAM | FACEBOOK.COM/TONEELGROEPAMSTERDAM

accenture

CLIFFORD
CHANCE

SEIZOEN 16 | 17

PREMIÈRES

DE DINGEN DIE VOORBIJGAAN

VAN LOUIS COUPERUS | **REGIE** IVO VAN HOVE

PRODUCTIE TONEELGROEP AMSTERDAM/TONEELHUIS

COPRODUCTIE RUHRTRIËNNALE | SEP, OKT, DEC 16

DE MEIDEN

VAN JEAN GENET | **REGIE** KATIE MITCHELL

DEC 16, JAN, MRT, APR, MEI 17

IBSEN HUIS

VAN SIMON STONE, NAAR HENRIK IBSEN

REGIE SIMON STONE | MRT, MEI 17

OBSESSION

NAAR LUCHINO VISCONTI | **REGIE** IVO VAN HOVE

PRODUCTIE BARBICAN/TONEELGROEP AMSTERDAM

CO-COMMISSIONERS LES THÉÂTRES DE LA VILLE

DE LUXEMBOURG, WIENER FESTWOCHEEN

COPRODUCTIE HOLLAND FESTIVAL | APR, MEI, JUN 17

DAGBOEK VAN EEN VERDWENENE

COMPONIST LEOŠ JANÁČEK, ANNELIES VAN PARYS

REGIE IVO VAN HOVE | **PRODUCTIE** MUZIEKTHEATER

TRANSPARANT | **COPRODUCTIE** TONEELGROEP

AMSTERDAM, KLARAFESTIVAL, DE MUNT, KAAITHEATER,

LES THÉÂTRES DE LA VILLE DE LUXEMBOURG,

OPERADAGEN ROTTERDAM

EMILIA GALOTTI

VAN GOTTHOLD EPHRAIM LESSING

REGIE MAREN E. BJØRSETH | **PRODUCTIE** TA-2/

TONEELSCHUUR PRODUCTIES | JAN, FEB 17

REPRISES

MEDEA

VAN SIMON STONE, NAAR EURIPIDES

REGIE SIMON STONE | AUG, SEP 16, JUN 17

SONG FROM FAR AWAY

VAN SIMON STEPHENS | **REGIE** IVO VAN HOVE

COPRODUCTIE MOSTRA INTERNACIONAL

DE TEATRO DE SÃO PAULO | AUG, NOV 16

GLAZEN SPEELGOED

VAN TENNESSEE WILLIAMS | **REGIE** SAM GOLD

SEP, OKT 16

HUSBANDS AND WIVES

SCENARIO WOODY ALLEN | **REGIE** SIMON STONE

COPRODUCTIE HOLLAND FESTIVAL

SEP, OKT 16, JAN, FEB, MRT 17

THE FOUNTAINHEAD

VAN AYN RAND | **REGIE** IVO VAN HOVE

NOV, DEC 16, JAN, MRT, APR, MEI 17

DE ANDERE STEM

VAN RAMSEY NASR | **REGIE** IVO VAN HOVE

DEC 16, MEI 17

KINGS OF WAR

VAN WILLIAM SHAKESPEARE | **REGIE** IVO VAN HOVE

CO-COMMISSIONERS BARBICAN, THÉÂTRE

NATIONAL DE CHAILLOT, WIENER FESTWOCHEEN

COPRODUCTIE BLINDMAN, HOLLAND FESTIVAL,

MUZIEKTHEATER TRANSPARANT | NOV 16, APR 17

LA VOIX HUMAINE

VAN JEAN COCTEAU | **REGIE** IVO VAN HOVE

AUG, OKT, NOV 16

DE WELWILLENDEN

VAN JONATHAN LITTELL | **REGIE** GUY CASSIERS

PRODUCTIE TONEELGROEP AMSTERDAM/TONEELHUIS

OKT, NOV 16, JAN 17

HET JAAR VAN DE KREEFT

VAN HUGO CLAUS | **REGIE** LUK PERCEVAL

NOV 16

ROMEINSE TRAGEDIES

VAN WILLIAM SHAKESPEARE | **REGIE** IVO VAN HOVE

COPRODUCTIE HOLLAND FESTIVAL, DE MUNT,

KAAITHEATER, MUZIEKTHEATER TRANSPARANT,

BLINDMAN | MRT 17

DE STILLE KRACHT

VAN LOUIS COUPERUS | **REGIE** IVO VAN HOVE

COPRODUCTIE RUHRTRIËNNALE | JUL 17

TA-JUNIOR

SONS & DAUGHTERS JR.

REGIE MAARTJE GHIJSEN, VICTOR MENTINK | APR 17

KINGS OF WAR

RAMSEY NASR

EELCO SMITS

HANS KESTING

LEON VOORBERG

AUS GREIDANUS JR.

ALWIN PULINCKX

BART SLEGERS

CHRIS NIETVELT

KHALDOUN ALEXANDER ELMECKY

HARM DUCO SCHUT

HÉLÈNE DEVOS

CELIA NUFAAR

JIP VAN DEN DOOL

JANNI GOSLINGA

HENRY V, RICHMOND

GREY, HENRY VI

RICHARD III

CHARLES VI, WARWICK, STANLEY

GLOUCESTER, BUCKINGHAM

EXETER, PRINS VAN WALES

CHEF-STAF, YORK, EDWARD IV

MONTJOY, LEONORA, ELIZABETH

KARDINAAL, RIVERS

WILLIAMS, PRINS EDWARD, PRINS VAN YORK

KATHARINA, LADY ANNE

HERTOGIN VAN YORK

DAUPHIN, SUFFOLK, CLARENCE

MARGARETA